

Aikuissosiaalityö sote-uudistuksessa -kyselyn tulokset

PÄÄLÖYDÖKSET

- Vuoden 2023 alusta aikuissosiaalityö sijoittuu hyvinvointialueiden organisatorisissa rakenteissa hyvin eri tavoin: sosiaalipalvelujen, perhe- ja sosiaalipalvelujen, sosiaali-, perhe- ja riippuvuuspalveluiden, aikuissosiaalityön ja vammaispalvelujen tai sosiaali- ja vammaispalveluiden toimialojen alle.
- Vuonna 2022 aikuissosiaalityössä työskentelevillä sosiaalityöntekijöillä ja sosiaaliohjaajilla oli 50–100 asiakasta per työntekijä. Tämä on kaukana esimerkiksi Talentian suosituksesta, joka on korkeintaan 35–50 asiakasta työntekijää kohden.
- Eniten aikaa kohdistui vuonna 2022 yksilökohtaiseen asiakastyöhön, kirjaamiseen ja dokumentointiin sekä hakemusten käsitteilyyn ja päätöksiin.
- Työntekijäresurssien ei ennakoida merkittävästi lisääntyvän vuonna 2023.
- Asiakastyöhön suoraan käytettävissä olevan ajan arvioidaan pysyvän pääosin ennallaan vuonna 2023.

Minna Kivipelto

etunimi.sukunimi@thl.fi

Niina Tanner

etunimi.sukunimi@thl.fi

Aikuissosiaalityön järjestämisvastuu siirtyi vuoden 2023 alusta lukien hyvinvointialueille Helsinkiä lukuun ottamatta. Tässä julkaisussa tehdään tilannekatsaus aikuissosiaalityön nykytilaan ja suunnitelmiin vuodenvaihteen 2023 jälkeen. Aineistoina käytetään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) marras-joulukuussa 2022 toteuttamaa aikuissosiaalityön kyselyä (jatkoa: Aikuissosiaalityö sote-uudistuksessa -kysely), joka oli suunnattu aikuissosiaalityön organisoitumiseen liittyvästä suunnittelusta vastaaville henkilöille. Kysely valmisteltiin yhteistyössä Kuntaliiton kanssa. Kyselyssä oli 31 kysymystä, jotka koskivat aikuissosiaalityössä työskentelevien sosiaalityön ammattihenkilöiden määrää, asiakkaiden määrää, aikuissosiaalityön työmuotojen käyttöä, aikuissosiaalityön ammattihenkilöiden työajan kohdentumista, aikuissosiaalityön organisoitumista, aikuissosiaalityöstä vastaavan toimialajohtajan taustakoulutusta, aikuissosiaalityössä tapahtuvia muutoksia hyvinvointialueille siirtymisen jälkeen sekä täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea. Vastauksia saatiin yhteensä 22, eli yksi jokaiselta hyvinvointialueelta ja yksi Helsingistä.

Hyvinvointialueiden käynnistyminen on hyvä ajankohta selvittää sitä, mikä aikuissosiaalityön tilanne muutosten valmistelun osalta vuoden 2022 lopulla on, ja miten tilanteen arvioidaan muuttuvan, kun 21 hyvinvointialuetta aloittaa toimintansa 1.1.2023. Tässä julkaisussa tarkastellaan ensin lyhyesti aikuissosiaalityössä viime aikoina tehtyä tutkimusta ja kehittämistä. Tämän jälkeen siirrytään käsittelemään tuloksia: aikuissosiaalityön sekä täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen organisoitumista, täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hakukäytäntöjä, aikuissosiaalityön asiakasmääriä, työajan kohdentumista ja työmuotoja.

Tässä julkaisussa on kuvattu aikuissosiaalityön tilanne 21 aikuissosiaalityön organisoitumiseen liittyvästä suunnittelusta vastaavan henkilön eli yhdyspintavalmistelijan ja Helsingin kaupungin aikuissosiaalityön vastuuhenkilön kuvaamana, minkä vuoksi kyselyä ei voi pitää tilastollisesti kattavana eikä sen tuloksia tule suhteuttaa laajempien vastaajajoukkojen näkemyksiin kovin suoraviivaisesti. Vastaajat olivat kuitenkin aikuissosiaalityön maakunnallisen ja alueellisen asiantuntemuksensa vuoksi parhaita henkilöitä kuvaamaan tilannetta, jossa aikuissosiaalityön toimintoja oltiin siirtämässä 21 maakunnan vastuulle. Myös Helsingin kaupungin vastaus haluttiin mukaan, jotta aikuissosiaalityön tilanteesta saataisiin valtakunnallisesti tasapuolinen käsitys.

Julkaisun tavoitteena on tuottaa tietoa hyödynnettäväksi erityisesti aikuissosiaalityöhön, mutta myös sosiaaliturvauudistukseen, jossa yhtenä tavoitteena on palvelujen ja etuuksien yhteensovittaminen (STM 2022a).

Aiempi tutkimus ja kehittäminen

Aikuissosiaalityön tilannetta on seurattu tiiviisti viime vuosina, erityisesti perustoimeentulotuen Kela-siirron (L 1107/2016) jälkeen, joka toteutui vuonna 2017 (esim. Blomgren & Saikkonen 2018, 2020; Jokela ym. 2019; 2022; Jokela & Kivipelto 2021; Kivipelto ym. 2020, 2021; Korpela ym. 2020; VTV 2020). Kela-siirron toivottiin vahvistavan myös täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen asemaa sosiaalityössä (HE 358/2014; STM 2020). Odotukset Kela-siirtoa kohtaan olivat suuret ja osin myös epäselvät (Blomgren ym. 2016). Tutkimusten ja selvitysten mukaan Kela-siirto ei muuttanut sitä, että osalla asiakkaista on edelleen vaikeuksia perustoimeentulotuen hakemusten laatimisessa, liitteiden toimittamisessa, hakemuksen käsittelytilanteen selvittelyssä tai oikaisupyyntöjen laatimisessa. Tämä on näkynyt muiden muassa siinä, että tarpeenmukainen perustoimeentulotuki on joko jätetty hakematta (Passoja & Vaalgamaa 2022) tai tuen saamiseksi on käännytty Kelan ohella muiden muassa sosiaalihuollon, kirkon diakoniatyön, sosiaaliasiamiesten tai vapaaehtoistoimijoiden avun puoleen (Eronen ym. 2021, 78–85; Karjalainen & Kivipelto 2018). Kela-siirron

jälkeen toimeentulotuen hakukäytäntöjä on kehitetty muun muassa lisäämällä uusia henkilökohtaisen asiakaspalvelun muotoja (Kela 2021). Kelan ja hyvinvointialueiden kesken on kehitetty toimintamalleja asiakasasioiden käsittelyä varten toimeentulotuen ja muiden etuuksien osalta (Koivisto ym. 2022, 15). Kahdensuuntaista sähköistä asiointia sosiaalityön ja Kelan etuuskäsittelyn välillä on kehitetty ja työ jatkuu (Lemmettylä & Timonen 2021). Toimeentulotukilakia on päivitetty muiden muassa tarkentamalla sosiaalityön lausunnon asemaa perustoimeentulotuen alentamistilanteissa (L 1023/2022, 15§).

Viime vuosina myös aikuissosiaalityötä on kehitetty (esim. Osallistavan sosiaaliturvan kuntakokeilu 2018–2019; PRO SOS -hanke 2016–2019) ja siitä on tehty useita valtakunnallisia selvityksiä (Karjalainen ym. 2019; Liukko & Nykänen 2019; Muuri 2019). Sosiaalihuollon valtakunnallisessa kehittämisohjelmassa on tuettu kuntia ja alueita valmistautumisessa sote-uudistukseen, kuten vaikuttavien työmenetelmien, rakenteellisen sosiaalityön ja työikäisten palvelujen asiakassuunnitelmien käyttöönotossa (THL 2020–2023). Kuntaliitto (2020) on tukenut kuntia maakunnallistuvan aikuissosiaalityön kehittämisverkoston avulla. Aikuissosiaalityön organisoitumista, asiakasmääriä ja työmuotoja ei kuitenkaan ole kartoitettu valtakunnallisesti viimeisten vuosien aikana.

Aikuissosiaalityön organisoituminen vuonna 2023

Sote-uudistuksen päivittyvän tilannekuvan (STM 2022b) mukaan vuoden 2022 lopulla alueilla oli vielä useita tehtäviä käynnissä, aloittamatta tai suunnitteilla. Esimerkiksi organisaatio- ja johtamisrakenteita suunniteltiin edelleen. Haasteina olivat talous (rahojen riittävyys, lainakatto), osaavan työvoiman saatavuus ja kasvava palvelutarve. Myös palveluiden järjestämisen osalta on ollut vielä tehtäviä käynnissä.

Aikuissosiaalityö siirtyi vuoden 2023 alusta alkaen 21 hyvinvointialueen vastuulle. Helsingin kaupungin osalta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestäminen ja tuottaminen säilyivät ennallaan. Aikuissosiaalityön organisatorista paikkaa hyvinvointialueilla ei ole mahdollista kuvata tiivistetysti esimerkiksi kuvion tai kaavion avulla, koska aikuissosiaalityö on organisoitu eri tavoin eri hyvinvointialueilla. Vuoden 2023 alusta aikuissosiaalityö sijoittuu hyvinvointialueiden organisatorisissa rakenteissa sosiaalipalvelujen, perhe- ja sosiaalipalvelujen, sosiaali-, perhe- ja riippuvuuspalveluiden, aikuissosiaalityön ja vammaispalvelujen tai sosiaali- ja vammaispalveluiden toimialojen alle. Nämä laajemmat kokonaisuudet sisältävät puolestaan pienempiä osakokonaisuuksia, kuten palvelualueita, tulosityksiköitä, tulosalueita tai vastuualueita, joiden alle aikuissosiaalityö sijoittuu. Aikuissosiaalityö on pääsääntöisesti osa erilaisia aikuisille suunnattuja sosiaalipalveluita, kuten mielenterveys-, päihde- ja maahanmuuttotyötä, mutta poikkeuksiakin on. Esimerkiksi Kanta-Hämeessä aikuissosiaalityö on omana palvelualueenaan. Joissain vastauksissa oli kuvattu myös maantieteelliset aluejaot, kuten Helsingissä, jossa aikuissosiaalityössä on 15 tiimiä ja neljä maantieteellistä yksikköä.

Asumiseen, työllistymiseen ja taloudelliseen tukeen liittyvät palvelut sekä päihde- ja mielenterveyspalvelut saattavat sijoittua organisaatiokaaviossa saman toimialueen yhteyteen, mutta eri palvelu- tai tulosalueelle kuin aikuissosiaalityö. Toisaalta on myös malleja, joissa aikuissosiaalityö ja taloudellinen tuki ovat samassa palveluyksikössä, kuten Länsi-Uudellamaalla.

Kovin radikaalisti integroituja palvelukokonaisuuksia ei organisaatiokaavioissa ole nähtävillä. Ehkä monialaisin malli on Pohjois-Pohjanmaalla, jossa perhe- ja sosiaalipalvelut ovat samalla toimialueella psykiatrian palveluiden kanssa. Aikuisten sosiaali- ja päihdepalvelut ovat kuitenkin tässäkin mallissa omana vastuualueenaan. Monilla alueilla aikuissosiaalityötä tehdään lisäksi muissa kuin niissä palvelukokonaisuuksissa, johon aikuissosiaalityö kuuluu. Aikuissosiaalityötä tekevien sosiaalihuollon ammattihenkilöiden työaikaa on myös saatettu jakaa eri palvelujen tai tulosityksiköiden välillä.

Pyydettyä nimeämään aikuissosiaalityöstä vastaavan toimialajohtajan (tai muun toiminnasta vastaavan johtajan) taustakoulutus hyvinvointialueella, 18 vastaajaa ilmoitti koulutuksen olevan yhteiskuntatieteet, kolmen alueen kohdalla koulutus oli muu, kuin yhteiskuntatiede. Yksi vastaajaa ilmoitti, että koulutuksesta ei ole tietoa tai suunnitelmat ovat vielä niin kesken, että tietoja ei tässä kohden voi vielä antaa.

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen asema

”Täydentävän toimeentulotuen hakemukset käsitellään taloudellisen tuen yksikössä ja ehkäisevä sosiaalityössä.”

”Täydentävän toimeentulotuen päätöksiä tekevät edelleen toimistosihteerit konsultoiden sosiaalialan ammattihenkilöitä. Tämä voi myös muuttua vuonna 2023. Sosiaalialan ammattihenkilöt tekevät täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen päätöksiä.”

”Soveltamishjeiden mukainen käsittely keskitetysti sosiaalirahoitustimistä. Ehkäisevä toimeentulotuki on kaikkien sosiaalityöntekijöiden työväline kaikissa palvelukokonaisuuksissa.”

”Täydentävän toimeentulotuen käsittelevät pääasiassa palvelusihteerit (etuuskäsittely) ja ehkäisevän sosiaalityöntekijät ja ohjaajat.”

Aikuissosiaalityö sote-uudistuksessa -kysely 2022

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen organisointi

Perustoimeentulotuen Kela-siirron jälkeen vuonna 2017 täydentävän¹ ja ehkäisevän² toimeentulotuen myöntäminen jäi kuntien vastuulle. Vuoden 2023 alusta seurasi uusi muutos, kun täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen siirtyi hyvinvointialueiden vastuulle. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen valtiosuudet määräytyvät sosiaali- ja terveydenhuollon valtiosuusjärjestelmän mukaisesti (Kuntaliitto 2022a). Perustoimeentulotuen rahoitus ollaan kuitenkin säilyttämässä ennallaan, eli kunnilla (L 1023/2022).

Seuraavaksi kuvataan vastauksia kysymykseen: ”ketkä kaikki hyvinvointialueellanne käsittelevät täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hakemuksia vuonna 2023?” Vastauksissa näiden etuuksien erilaisuus näkyy varsin selkeästi. Täydentävän toimeentulotuen käsittelyä ohjataan 19 alueella etuuskäsittelijöille. Ehkäisevän toimeentulotuen käsittelyyn etuuskäsittelijät osallistuvat vain viidellä alueella (ks. taulukko 1). Kohtaan ”muut, ketkä?” oli kaksi vastaajaa lisännyt täydentävän toimeentulotuen kohdalle ”toimistosihteerit” ja yksi vastaaja ”johtava sosiaalityöntekijä”. Ehkäisevän toimeentulotuen kohdalle yksi vastaaja oli lisännyt kohtaan ”muut, ketkä?” vastaukseksi ”johtava sosiaalityöntekijä”.

Taulukko 1. Vastaajien arviot täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen käsittelystä vuonna 2023 (n=21).

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen käsittelijät	Täydentävän toimeentulotuen käsittely	Ehkäisevän toimeentulotuen käsittely
Sosiaaliohjaajat	21	19
Sosiaalityöntekijät	20	21
Etuuskäsittelijät	19	5
Muut, ketkä?	3	1

Kyselyyn vastaajia pyydettiin kuvaamaan vapaamuotoisesti, miten heidän alueellaan ollaan organisoimassa täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hakeminen ja käsittely 2023 lukien. Vastauksia voidaan ryhmitellä väljästi seuraavasti: 1) ”pidetään ennallaan”, 2) ”epäselvää vielä tai suunnitelmassa” ja 3) ”uudistetaan tai keskitetään”. Eniten vastauksissa viitattiin ennallaan pitämiseen. Tilanteen pysyminen ennallaan tuli mainituksi 13 vastauksessa, joista neljässä mainittiin erikseen, että tämä tulee koskemaan ainakin vuodenvaihdetta. Viidessä vastauksessa ilmaistiin epävarmuutta: täyttä selkeyttä kokonaisuudesta ei vielä ollut (1 vastaus), muutoksia saattaisi olla tulossa (1 vastaus) tai muutokset olivat suunnitelmassa (3 vastausta). Uudistamiseen tai keskittämiseen viitattiin kuudessa vastauksessa.³ Suunnitellut muutokset liittyivät etenkin taloudellisen tuen mutta myös hakemusten käsittelyn ja neuvonnan uudelleenorganisointiin tai keskittämiseen. Yhdellä alueella oli suunnitelmassa ottaa käyttöön sähköinen lomake niissä kunnissa, joissa sitä ei vielä ollut kuntakohtaisten asiakastietojärjestelmien vuoksi. Myös toisella alueella haluttiin laajentaa sähköistä prosessia hakemusten vastaanottamisessa. Useampi vastaajaa toi esiin, että varsinkin ehkäisevä toimeentulotuki tulee olemaan tai pysyy sosiaalityössä. Tältä osin

¹ Täydentävää toimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon tarpeellisen suuruusina henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvat, toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeelliseksi harkitut menot. Erityisenä tarpeena tai olosuhteena voidaan pitää pitkäaikaista toimeentulotuen saamista, pitkäaikaista tai vaikeaa sairautta, lasten harrastustoimintaan liittyviä erityisiä tarpeita ja muita näihin verrattavia olosuhteita tai tarpeita (L 1412/1997).

² Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää toimeentulotukilain (L 1412/1997) 1 §:n 2 momentissa mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi tuen saajan aktiivointia tukeviin toimenpiteisiin, asumisen turvaamiseksi, ylivelkaantumisen tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi sekä muihin tuen saajan omatoimista suoriutumista edistäviin tarkoituksiin.

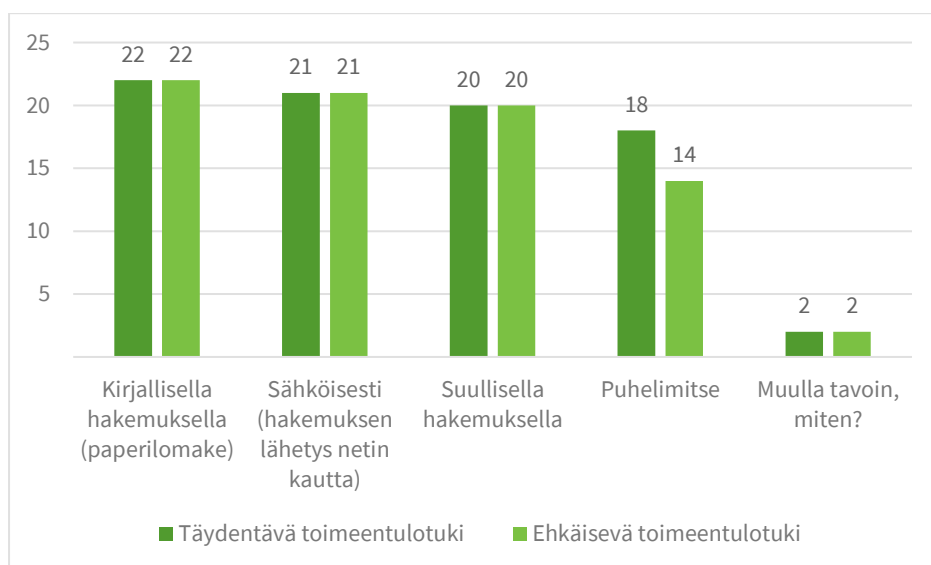
³ Vastaukset olivat osin päällekkäisiä ja myös monitulkintaisia. Esimerkiksi samassa vastauksessa saattoi olla mukana sekä ennallaan pitämistä että uusia suunnitelmia tai palvelut saattoivat olla esimerkiksi jo valmiiksi keskitettyjä.

on huomioitava, että toimeentulotukipäätöksiä tehdään myös muissa kuin työikäisten palvelutehtävissä (ikäntyneet, lapsiperheet, lastensuojelu).

Hyvinvointialueilla on siis suunnitteilla taloudellisen tuen toimintojen keskittämistä, kuten etuuskäsittely-yksiköitä tai keskitettyjä neuvonta- tai ohjauspisteitä, joiden kautta hakemukset kulkevat ja ohjautuvat päätöksentekoon. Myös toimeentulotuen tiimejä, joista hakemus välitettäisiin tarvittaessa omatyöntekijälle, on tarkoitus hyödyntää jatkossakin. Yhdellä alueella oli pohdittavana, että taloussosiaalityön työorientaatiolla eniten töitä tekevät muodostaisivat verkoston, jossa olisi toimeentulotuen, välitystilipalvelun ja sosiaalisen luotuksen asiantuntemus.

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hakeminen

Vuonna 2023 täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hakeminen tulee olemaan useimmilla alueilla mahdollista sekä sähköisesti, kirjallisesti että ajanvarausten yhteydessä. 18 vastaajan mukaan täydentävää toimeentulotukea ja 14 vastaajan mukaan ehkäisevää toimeentulotukea voi hakea myös puhelimitse (kuvio 1). Kohtaan ”muulla tavoin” annettiin kaksi vastausta molempiin tukimuotoihin: ”Kelan välittämänä” ja ”asiakaskäynnillä”.

Kuvio 1. Vastaajien arviot täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hakukäytännöistä vuonna 2023 (N=22).

Aikuissosiaalityö sote-uudistuksessa -kyselyssä kartoitettiin väittämiä, millaisina tukimuotoina täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki tulevat vastaajien arvion mukaan näyttäytymään lähivuosina. Esitetyissä arvioissa täydentävä toimeentulotuki nähdään ehkäisevää toimeentulotukea useammin laskennallisena etuutena, jonka myöntämisessä käytetään vähemmän sosiaalihuollon ammattihenkilön harkintaa ja joka on vähemmän sosiaalihuollon ammattihenkilön vastuulla. Yhteensä 19 vastaajaa oli sitä mieltä, että väittämät ”ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen on sosiaalihuollon ammattihenkilön vastuulla” ja ”ehkäisevässä toimeentulotuessa käytetään sosiaalihuollon ammattihenkilön harkintaa” kuvaavat tilannetta täysin lähivuosina. Sen sijaan väittämään ”täydentävässä toimeentulotuessa käytetään ammattihenkilön harkintaa” annetuissa vastauksissa oli enemmän hajontaa: viisi vastaajaa katsoi sen kuvaavan tilannetta lähivuosina täysin, kun taas kuusi vastaajaa arvioi ettei väittämä kuvaa tilannetta lähivuosina juuri lainkaan. Tulokset ovat hyvin samansuuntaisia väittämän ”täydentävän toimeentulotuen myöntäminen on sosiaalihuollon ammattihenkilön vastuulla” osalta. Viisi vastaajaa arvioi väittämän kuvaavan tilannetta täysin lähivuosina, kun taas seitsemän vastaajaa arvioi, ettei väittämä kuvaa lähivuosien tilannetta lainkaan tai juuri lainkaan.⁴

⁴ Vastausvaihtoehdon 1 tai 2 valinneet asteikolla: 1 = ei kuvaa lainkaan, 2, 3, 4, 5 = kuvaa täysin.

Aikuissosiaalityö sote-uudistuksessa kysely (2022)

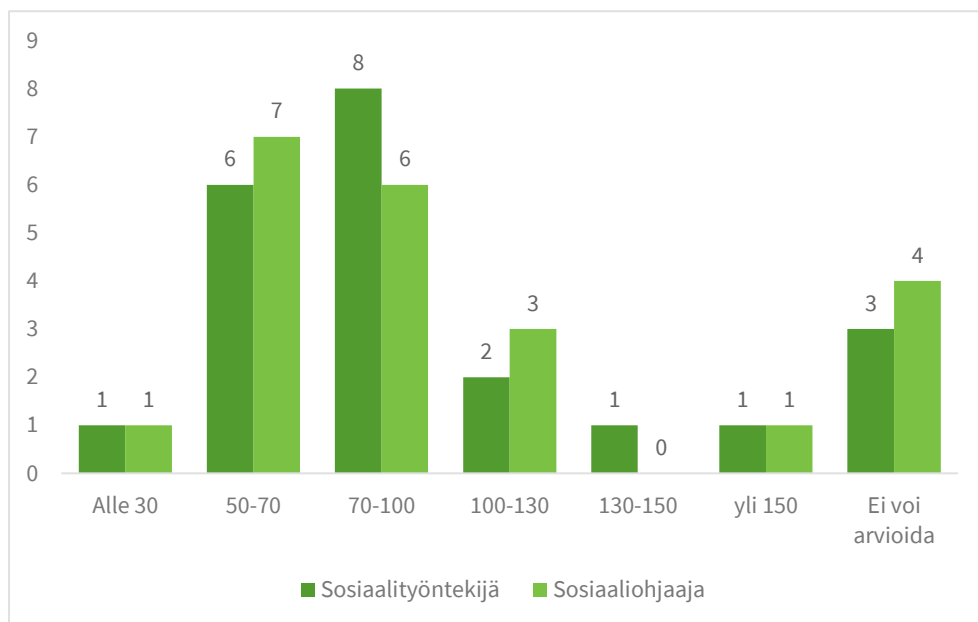
Kysely valmisteltiin THL:n ja Kuntaliiton yhteistyönä.

THL lähetti Webropol-kyselyn 21 hyvinvointialueelle ja Helsinkiin 15.11.2022. Kysely suunnattiin hyvinvointialueiden aikuissosiaalityön organisoitumiseen liittyvästä suunnittelusta vastaaville henkilöille ja Helsingin kaupungin aikuissosiaalityöstä vastaaville henkilöille.

Vastausaikaa jatkettiin niin kauan, kunnes kaikki 21 hyvinvointialuetta ja Helsingin kaupunki olivat antaneet vastauksensa (19.12.2022 saakka).

Aikuissosiaalityön asiakasmäärät, työajan kohdentuminen ja työmuodot

Asiakasmäärien osalta vastaajia pyydettiin ensin arvioimaan, paljonko heidän alueellaan on vuoden 2022 lopulla keskimäärin asiakkaita per aikuissosiaalityötä tekevä sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja.⁵ Vastaajien arvioiden mukaan heillä on yleisimmin 50–100 asiakasta sosiaalityöntekijää ja sosiaaliohjaajaa kohden (kuvio 2). Optimaalista asiakasmäärää työntekijää kohden ei ole määritelty. Vuoden 2022 lopulla aikuissosiaalityön asiakasmäärät ovat kuitenkin huomattavasti suurempia kuin esimerkiksi Talentia ry:n suositus, joka on 35–50 asiakasta sosiaalityöntekijää ja sosiaaliohjaajaa kohden.

Kuvio 2. Vastaajien arviot asiakasmääristä sosiaalityöntekijöitä ja sosiaaliohjaajia kohden marras-joulukuussa 2022 (N=22).⁶

Kyselyssä tiedusteltiin tämän jälkeen, muuttuvatko kuviossa 2 kuvatut aikuissosiaalityötä tekevien sosiaalihuollon ammattihenkilöiden asiakasmäärät, kun aikuissosiaalityö siirtyy hyvinvointialueelle vuonna 2023. Vastaajia pyydettiin siten vertaamaan vuoden 2022 arviota asiakasmääristä vuoden 2023 asiakasmääriin. Tähän kysymykseen vastanneista 13 arvioi, että asiakasmääriin ei ole tulossa muutoksia vuonna 2023. Kolme vastaajaa oli sitä mieltä, että muutoksia on luvassa ”ehkä / mahdollisesti”. Yhtä monta vastaajaa katsoi, että tietoa ei ole vielä tarpeeksi, tai että suunnitelmat ovat vielä niin kesken, ettei tietoja voi vielä antaa. Vain kolme vastaajista vastasi ”kyllä”. Vastausten tarkennuksissa tuotiin esimerkiksi esiin, että muutoksia saattaa tapahtua asiakasjaon ja lakisääteisten velvollisuuksien muutuksessa, ja että muutokset voivat aiheuttaa asiakasmäärien kasvua ainakin osalla työntekijöistä. Asiakasmäärien vähenemisestä ei ollut mainintoja.

Seuraavaksi vastaajia pyydettiin arvioimaan muutoksia aikuissosiaalityössä hyvinvointialueille siirtymisen jälkeen (2023)⁷ (taulukko 2). Pääosin tilanteiden arvioitiin pysyvän ennallaan. Esimerkiksi suoraan asiakastyöhön käytettävissä olevan ajan ajateltiin pysyvän pääosin samana, kuin vuonna 2022. Muutoksia ei nähty olevan tulossa myöskään

⁵ Kysymys: Arvioikaa, paljonko alueellanne on keskimäärin asiakkaita tällä hetkellä per aikuissosiaalityötä tekevä sosiaalityöntekijä / sosiaaliohjaaja, joiden vastuulla on työikäisille (pääsääntöisesti 18–65 vuotiaille) suunnattu sosiaalityö.

⁶ Vaihtoehto ”30–50 asiakasta” puuttui kyselystä. Vastaus oli kuitenkin myös mahdollista antaa avoimena vastauksena kohtaan ”Asiakkaiden määrää ei voi arvioida, miksi?”. Tätä vaihtoehtoa käytti seitsemän vastaajaa. Vain yksi vastaaja ilmoitti avovastauksessa numeerisen arvion, joka oli 50–100 työntekijää per sosiaalityöntekijä. Sama arvio koski sosiaaliohjaajia.

⁷ Vastaajia pyydettiin arvioimaan muutoksia suhteessa vuoden 2022 tilanteeseen 5-portaisella asteikolla. Vastausvaihtoehdot olivat: 1) vähenee vuonna 2023 verrattuna vuoteen 2022, 2) vähenee hieman, 3) pysyy ennallaan, 4) lisääntyy hieman ja 5) lisääntyy huomattavasti vuonna 2023 verrattuna vuoteen 2022.

asiakkaiden mahdollisuuteen tavata aikuissosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja kasvotusten.

Taulukko 2. Vastaajien arvio muutoksista aikuissosiaalityössä vuonna 2023 (N=22).

Arvioitavat muutokset vuonna 2023 verrattuna vuoteen 2022	2=vähenee hieman	3=pysyy ennallaan	4=lisääntyy hieman
Monialainen työskentely aikuissosiaalityössä	0	11	11 ⁸
Asiakkaiden määrä per aikuissosiaalityötä tekevä sosiaaliohjaaja	0	15	7
Aikuissosiaalityön tarpeessa oleva asiakas löytää aikuissosiaalityön palvelut	3	12	7
Aikuissosiaalityön tarpeessa olevien asiakkaiden tavoittaminen	1	15	6
Asiakkaiden määrä per aikuissosiaalityötä tekevä sosiaalityöntekijä	1	16	5
Esimiesten tuki aikuissosiaalityölle	3	14	5
Aikuissosiaalityön kehittämiseen varatut resurssit	3	14	5
Aikuissosiaalityön työntekijöiden pysyvyys aikuissosiaalityössä	4	15	3
Aikuissosiaalityössä työskentelevien sosiaalityöntekijöiden käytössä oleva aika suoraan asiakastyöhön	0	21	1
Aikuissosiaalityössä työskentelevien sosiaaliohjaajien käytössä oleva aika suoraan asiakastyöhön	0	21	1
Asiakkaan mahdollisuus tavata aikuissosiaalityöntekijä kasvotusten	2	19	1
Asiakkaan mahdollisuus tavata aikuissosiaalityön sosiaaliohjaaja kasvotusten	2	19	1
Aikuissosiaalityön resurssit	5	16	1

Taulukosta 2 ilmenee myös, että yhdeksän vastaajaa arvioi monialaisen työskentelyn lisääntyvän hieman ja kaksi vastaajaa arvioi sen lisääntyvän huomattavasti vuonna 2023 verrattuna vuoteen 2022. Seitsemän vastaajaa arvioi, että sosiaaliohjaajien asiakasmäärät ja viisi vastaajaa arvioi, että sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärät tulevat lisääntymään hieman hyvinvointialueille siirryttäessä. Kuuden vastaajan mukaan aikuissosiaalityön tarpeessa olevien asiakkaiden tavoittaminen tulee lisääntymään hieman.

Viiden vastaajan arvio oli, että aikuissosiaalityön resurssit vähenevät hieman verrattuna vuoteen 2022. Neljä vastaajaa ennakoii puolestaan työntekijöiden pysymisen aikuissosiaalityössä vähenevän hieman. Kolme vastaajaa toi esiin, että se, että aikuissosiaalityön tarpeessa oleva asiakas löytää aikuissosiaalityön palvelut, vähenee hieman.

Työajan kohdentuminen aikuissosiaalityössä

Vastaajilta kysyttiin arvioita aikuissosiaalityötä tekevien sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työajan kohdentumisesta vuonna 2022 ja vuonna 2023. Vuoden 2022 tilannetta

⁸ Sisältää myös kaksi vastaajaa, jotka olivat valinneet vaihtoehdon 5=lisääntyy huomattavasti.

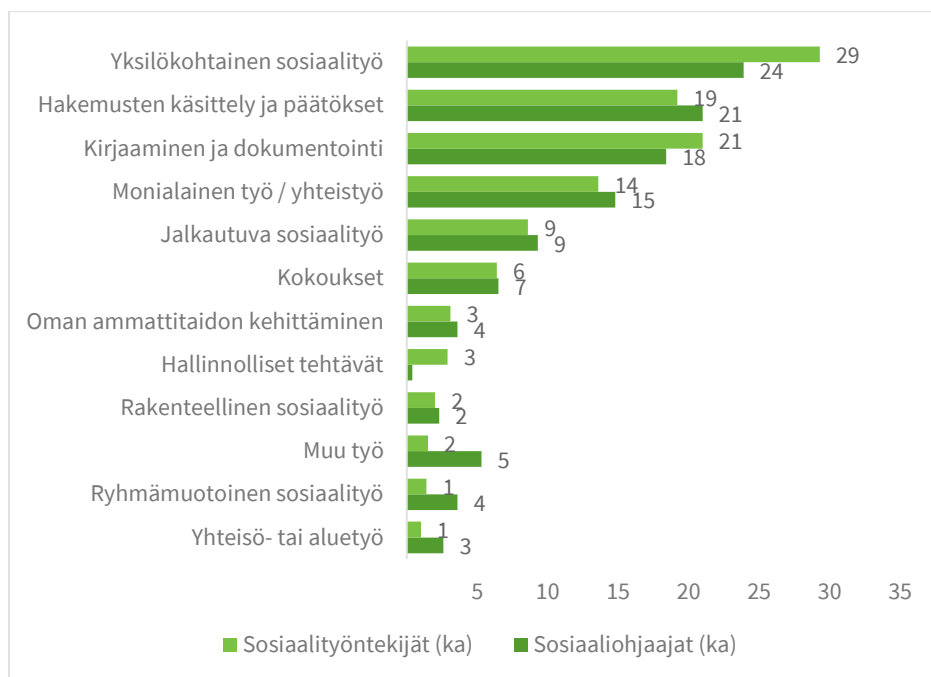
Aikuissosiaalityön paikasta 2023

”Mahdollisuus ottaa paikka ja lisätä näkyvyyttä ja merkitystä palvelukokonaisuudessa, kunhan se on harkittu ja suunnitelmallinen roolinotto.--”

”Toivomme yhteistä valtakunnallista kehittämistyötä, että turvaamme aikuissosiaalityön tehtävän muuttuvassa tilanteessa. Aikuissosiaalityöhön tarvitaan sitova asiakasmitoitus, että työssä pystytään vastaamaan aikuisväestön sosiaalihuollon palvelutarpeisiin.”

Aikuissosiaalityö sote-uudistuksessa -kysely 2022

arvioi numeerisesti sosiaalityöntekijöiden osalta yhteensä 11 vastaajaa ja sosiaaliohjaajien osalta 12 vastaajaa. Vuoden 2023 jälkeistä tilannetta sosiaalityöntekijöiden osalta numeerisesti arvioi 11 vastaajaa ja sosiaaliohjaajien osalta 11 vastaajaa. Vuoden 2022 ja vuoden 2023 tilannetta koskevat arviot olivat pääosin samansuuntaisia.

Kuvio 3. Vastaajien arviot sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien viikoittaisen työajan prosentuaalisesta kohdentumisesta eri tehtäviin aikuissosiaalityössä vuonna 2022 (sosiaalityöntekijöitä koskevat arviot n=11, sosiaaliohjaajia koskevat arviot n=12).

Kuviosta 3 ilmenee, että vastaajien mukaan suurin osa aikuissosiaalityötä tekevien työajasta kohdistui vuonna 2022 yksilökohtaiseen sosiaalityöhön (yli neljäsosa viikoittaisesta työajasta).⁹ Seuraavaksi eniten aikuissosiaalityössä työaikaa kohdentui vastaajien arvioiden mukaan hakemusten käsittelyyn ja päätösten tekemiseen sekä kirjaamiseen ja dokumentointiin. Niihin käytettiin yhteensä noin 40 prosenttia työajasta. Työaikaa kului myös esimerkiksi kokouksiin. Monialaiseen työhön suunnattiin vastaajien arvion mukaan 14–15 prosenttia ja jalkautuvaan työhön noin 9 prosenttia viikoittaisesta työajasta.

11 vastaajaa ei kyennyt tai halunnut arvioida sosiaalityöntekijöiden ja 10 vastaajaa ei kyennyt tai halunnut arvioida sosiaaliohjaajien työajan kohdentumista vuoden 2022 aikana numeerisesti. Muutama numeerisen arvion esittäneistä halusi myös tarkentaa avovastauksen muodossa, että arviointi on haastavaa. Syyt arvioinnin vaikeuteen liittyivät esimerkiksi siihen, että työajan kohdentumista ei seurattu kysymystä vastaavalla tavalla.

Talentia ry on esittänyt, että sosiaalialan työ määrää voidaan asiakkaiden enimmäismäärää koskevien tarkastelujen lisäksi mitata työajan jakautumisen näkökulmasta (ks. tarkemmin Talentia ry, Mitoitus). Talentian 60/40-mallin mukaisesti välittömään asiakastyöhön tulisi kohdistua 60 prosenttia työajasta. Tähän osuuteen luetaan mallissa välitön asiakastyö, asiakkaan tilanteeseen liittyvä valmistelutyö, suunnittelutyö, päätöksenteko, dokumentointi, raportointi, yhteistyö ja konsultaatio. Loput 40 % olisi hyvä kohdistua kehittämistyöhön tai

Työajan kohdentumisesta

”--Tavoitteena on, että asiakastapaamisia työntekijällä on 13 viikossa, puhelinaika 1 tunti päivässä, rakenteellista työtä 5-10 % työajasta, pari kokousta/viikko, kirjaaminen tapahtuu asiakastapaamisten yhteydessä, päivystysvuorossa olevalla työaikaa menee 1 päivä viikossa päivystykseen, hakemusten käsittelyä tehdään vastaanottopalvelussa (kukin on vuorollaan siinä). Lisäksi on ilmoitusten käsittelyä sekä ohjaus ja neuvonta osana puhelintyötä ja vastaanottoa ilman ajanvarausta.”

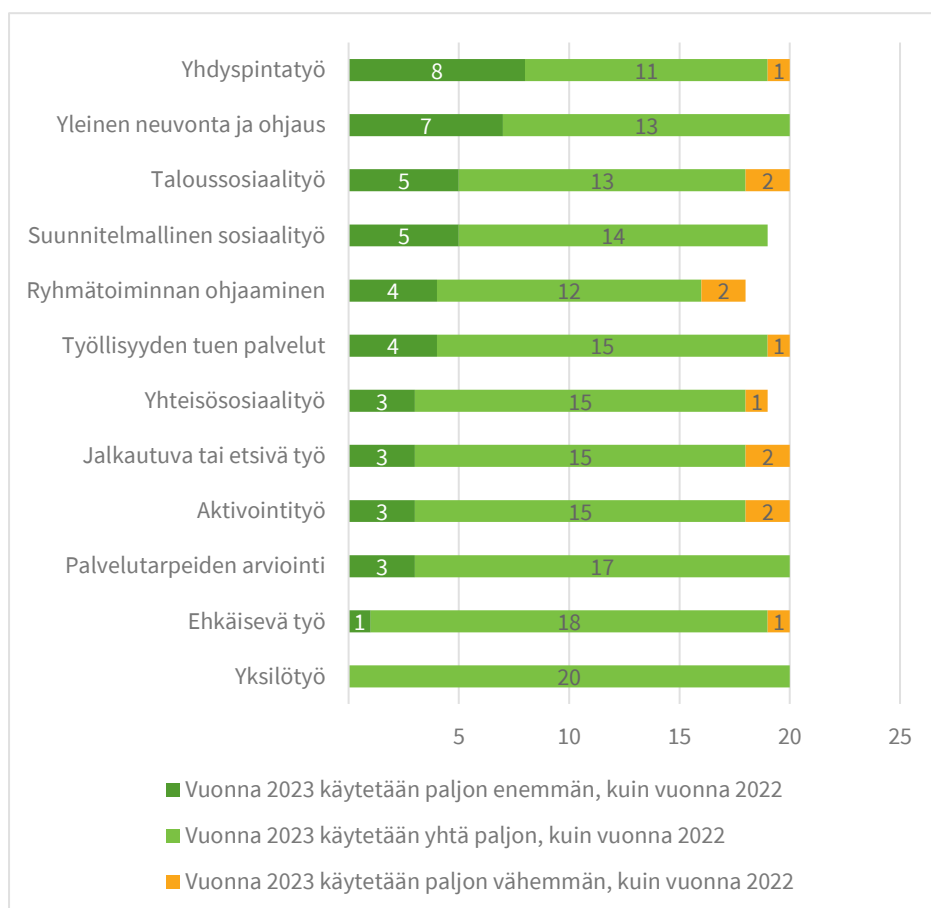
Aikuissosiaalityö sote-uudistuksessa -kysely 2022

⁹ Työajan kohdentumisen arvio oli tässä kyselyssä samansuuntainen ja hieman parempikin kuin vuonna 2021 tehdyssä kyselyssä (Kivipelto ym. 2021), jonka mukaan työaikaa yksilökohtaiseen asiakastyöhön kului keskimäärin 23 prosenttia työajasta. Vuonna 2017 työaikaa arvioitiin kohdentuvan yksilökohtaiseen asiakastyöhön karkeasti arvioiden 38 prosenttia (Blomgren & Saikkonen 2018, 5). Vuosien 2017 ja 2021 kyselyjen tuloksia ei kuitenkaan voi verrata luotettavasti esimerkiksi kysymyspatteriston erilaisuuden vuoksi. Lisäksi vuosien 2021 ja 2017 kyselyt kohdistettiin aikuissosiaalityössä työskenteleville sosiaalihuollon ammattihenkilöille ja tässä raportoitava kysely kohdistettiin 22 aikuissosiaalityön organisoitumiseen liittyvästä suunnittelusta vastaavalle henkilölle.

niin sanottuun välilliseen asiakastyöhön, johon lukeutuvat mallissa yhteistyö, verkostotyö, kehittäminen, vaikuttaminen, suunnittelu, yleinen raportointi ja tiedottaminen sekä täydennyskoulutus ja työnohjaus. Vaikka Talentian mallia ei voi suoraan verrata tämän kyselyn tuloksiin, vaikuttaa siltä, että välittömään asiakastyöhön kohdistuu aikuissosiaalityössä riittävästi aikaa, mikäli välittömäksi asiakastyöksi lasketaan esimerkiksi yksilökohtainen sosiaalityö (27 %), kirjaaminen ja dokumentointi (20 %) ja hakemusten käsittely ja päätökset (20 %), sillä ne jo yksinään muodostavat arvioiden mukaan 67 % työajasta.

Työmuotojen käyttö

Vastaajilta kysyttiin myös siitä, miten he arvioivat erilaisten työmuotojen käyttöä aikuissosiaalityössä vuonna 2023 (kuvio 4). Pääosin arvio oli, että työmuotojen käyttö pysyy samanaikaisena kuin vuonna 2022. Kaikkien vastaajien näkemys oli, että yksilötyötä käytetään vuonna 2023 yhtä paljon kuin vuonna 2022. Jonkin verran lisääntymistä arvioitiin olevan yhdyspintatyön (8 vastaajaa) ja yleisen neuvonnan ja ohjauksen käytössä (7 vastaajaa). Viiden vastaajan mukaan taloussosiaalityö ja viiden vastaajan mukaan suunnitelmallinen sosiaalityö tulisivat lisääntymään vuonna 2023 verrattuna vuoteen 2022.

Kuvio 4. Vastaajien arvio eri työmuotojen käytöstä vuonna 2023 (n = 20).

Kaksi vastaajaa ei antanut arviota työmuotojen käyttöä vuonna 2023, ja kolme vastaajaa tarkoitti vastaustaan avovastauksella. Avovastauksissa yksi vastaaja perusteli asiaa siten, että muutoksia palveluissa tehdään joka vuosi ja että sote-uudistus on vain yksi muutos muiden joukossa. Palvelujen järjestämiseen vaikuttavat myös työvoiman saatavuus, muiden palvelujen toiminta/toimimattomuus, kansantalouden tilanne, työttömien määrä, digitalisaatio ja tietojärjestelmämuutokset. Myös tehtäväkuvien tarkastelu ja avaaminen ovat vielä kesken, minkä vuoksi arviointi nähtiin vaikeana. Yksi vastaaja kritisoi kysymystä siitä, että vastausvaihtoehtoista puuttui vaihtoehto ”hieman enemmän”, joka olisi ollut moneen kohtaan oikea vaihtoehto. Yksi vastaaja raportoi, että tarkempaa tietoa koko hyvinvointialueen aikuissosiaalityöstä ei ole, ja yksi vastaaja, että työssä ei tapahdu olennaisia muutoksia.

Johtopäätökset

Aikuissosiaalityön siirtyminen hyvinvointialueille oli vielä monilta osin kesken kyselyajankohtana marras-joulukuussa 2022.

Haastetta siirtymään toivat muun muassa lakimuutokset ja uudistetut tietojärjestelmät.

Muutoksen arviointia vaikeutti puutteellinen asioiden tilastointi esimerkiksi aikuissosiaalityön työaikaresurssien ja työajan kohdentumisen osalta.

Aikuissosiaalityössä osoitettu vaikuttavuus ja asiantuntemuksen aiempaa parempi näkyvyys auttasivat tukea tarvitsevia ihmisiä tunnistamaan paremmin aikuissosiaalityön palvelut.

Aikuissosiaalityössä on hyvä ottaa käyttöön olemassa olevat välineet vaikuttavuuden arvioimiseksi (AVAIN-mittari).

Kelan ja hyvinvointialueiden vastuhenkilöiden on selvitettävä, miten paljon perustoimeentulotukeen liittyvää työtä on syytä pitää edelleen aikuissosiaalityön tehtävävalikossa, jotta Kela-siirrossa asetetut tavoitteet täyttyvät.

Johtopäätökset

Sosiaali- ja terveydenhuolto on viimein siirretty kunnista hyvinvointialueille, kun muutos tuli voimaan 1.1.2023. Tässä julkaisussa läpikäytyjen arvioiden johdosta ei voi välttyä ajatukselta, että vuodenvaihte 2022–2023 muistuttaa vuoden 2017 toimeentulotuki uudistusta (ks. Heinonen & Laatu 2020, 106). Siirtymävaiheen valmistelu on jäänyt monelta osin viime tippaan, ja kaikkien palvelujen osalta ratkaisut eivät ole vielä täysin valmiina. Aikuissosiaalityön siirtyminen hyvinvointialueille oli tässä raportoidun kyselyn aikana loppuvuodesta 2022 vielä monelta osin kesken. Joillain alueilla oli vielä epäselvyyttä esimerkiksi työntekijöiden määristä, työajan kohdentumisesta ja resursseista. Tässä kyselyssä ei ollut mahdollisuutta paneutua ratkaisujen sisältöön tarkemmin, eikä se olisi ollut edes järkevää vaiheessa, jossa hyvinvointialueiden useiden toimintojen suunnittelu oli vielä kesken (ks. STM 2022b). Kyselyssä tuli esille myös se, että vuoden 2023 alusta voimaan tulleet lakimuutokset aiheuttavat vastaajien mukaan epävarmuutta siitä, miten niihin tullaan vastaamaan. Aikuissosiaalityötä koskevia uudistuksia ovat esimerkiksi sosiaalisen luototuksen lakisäätöistäminen (L 956/2022) ja toimeentulotukilain muuttaminen (L 1023/2022).

Myös tietojärjestelmät, niiden uudistaminen tai toimimattomuus näyttävät hankaloittavan siirtymää. Vastausten perusteella vaikuttaa siltä, että aikuissosiaalityössä työskentelevien sosiaalityön ammattihenkilöiden määrää, asiakkaiden määriä tai asiakasmääriä työntekijää kohden ei saada suoraan tietojärjestelmistä, vaan ne täytyy laskea toisella tavalla tai vain arvioida. Sosiaalityön ammattihenkilöitä työskentelee myös muissa tehtävissä kuin aikuissosiaalityössä, mikä hankaloittaa resurssien laskemista: avovastauksissa kuvattiin esimerkiksi, että yhden työntekijän työaikaa voidaan suunnata eri palvelutehtäviin, mikä olisi hyvä huomioida resurssien laskennassa.

Kyselyyn vastanneiden arvioiden mukaan aikuissosiaalityön asiakasmäärät ovat pääosin säilymässä ennallaan vuonna 2023. Aiempien selvitysten perusteella palvelujen tarve ei kuitenkaan ole vähenemässä, vaan monien sosiaalipalvelujen tarve vain lisääntyy (Eronen ym. 2020, 2021; STM 2022c). Työvoiman tarpeen ennakoidaan lisääntyvän paitsi kysynnän, myös sosiaalityön ammattihenkilöiden eläköitymisen seurauksena (Tevameri 2021). Jos palveluvajeeseen ei kyetä vastaamaan, on selvää, että se näkyy monin tavoin yhteiskunnan heikompiosaisten tilanteiden pahenemisena. STM (2022c, 22) esittää ratkaisuksi, että palveluja järjestetään ja tuotetaan mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti ja vaikuttavasti. Aikuissosiaalityössä tähän on valmistauduttu, kun vaikuttavuuden arvioinnin mahdollistavan AVAIN-mittarin tietosisällöt on viety osaksi työikäisten palvelujen asiakassuunnitelmaa (Kivipelto & Tanner 2022). Uusi asiakirjapohja on integroitavissa sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmiin jo nyt, jos alueet sopivat siitä oman tietojärjestelmätoimittajansa kanssa.

Toinen kysymys on kuitenkin se, kohdistuuko aikuissosiaalityön ammattihenkilöiden työaika asiakkaiden kannalta oikeisiin asioihin. Suoraan asiakastyöhön käytetään arviolta 1–1,5 päivää sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien viikoittaisesta työajasta, hakemusten ja päätösten tekemiseen toisen kokonaisen työpäivän viikoittaisesta työajasta. Osa hakemusten ja päätösten tekemisestä voi olla suoraan asiakastyöhön liittyvää työtä, mutta toisaalta aikuissosiaalityössä tehdään edelleen myös paljon Kelan perustoimeentulotuen hakemiseen liittyviä työtehtäviä, joiden piti Kela-siirron myötä poistua sosiaalityön työvalikosta (HE 358/2014). Olisikin syytä selvittää, mikä näistä tehtävistä kuuluvat aikuissosiaalityöhön ja mikä muualle, kuten Kelan hoidettavaksi.

Vuoden 2023 alusta aikuissosiaalityössä taloudellisen tuen organisointiin on alueilla tulossa hieman erilaisia ratkaisuja (esimerkiksi keskitettyjä etuuskäsittely-yksiköitä) mutta täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hakemiseen liittyvät käytännöt näyttäisivät muodostuvan varsin samansuuntaisiksi (kuvio 1). Tähän saakka malleja on saattanut olla satoja, joten uudistus vaikuttaisi ainakin jonkin verran jäntevöittävän toimeentulotukeen liittyviä käytäntöjä. Koska alkuvuosi 2023 mennään kuitenkin monesti entisten mallien pohjalta, jää seuraavien tutkimusten ja selvitysten tehtäväksi tuoda esiin, miten muutos lopulta näkyy asiakkaiden kannalta, kuten myös sen, miten paljon perustoimeentulotukeen liittyviä tehtäviä jää aikuissosiaalityöhön.

Uusissa sote-organisaatioissa aikuissosiaalityö on sijoitettu useassa tapauksessa palveluvalikkoon, jonne kuuluu paljon muitakin työikäisille ja perheille suunnattuja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Monialaisen työn ennakoidaan tämän kyselyn perusteella

pääosin joko pysyvän samana tai lisääntyvän vuonna 2023. Siirtyminen saman organisaation alle voikin parhaimmillaan lisätä eri ammattialojen välistä vuorovaikutusta, jolloin monialainen työskentelykin voi lisääntyä. Samalla monelle asiakkaille on vuoden 2023 alusta lukien tullut uusi yhdyspinta, kun kuntouttava työtoiminta ja sosiaalinen kuntoutus siirtyivät hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle, mutta työllisyyspalvelut jäivät kuntiin¹⁰. Yhdyspinnoilla tarkoitetaan alueita, jotka sote-uudistuksessa syntyvät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja kuntien vastuulla olevien palvelujen väliin (Kuntaliitto 2022b).

Lain mukaan (L 612/2021) hyvinvointialueen on suunniteltava ja toteutettava sosiaali- ja terveydenhuolto sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaisena kuin asiakkaiden tarve edellyttää. Palvelut on toteutettava yhdenvertaisesti ja väestön tarpeet huomioon ottaen. Sen vuoksi on tärkeää, että aikuissosiaalityön palvelut tuodaan aktiivisesti esiin sote-keskusten verkkosivuilla, tiedotuksessa ja viestinnässä, jotta palvelujen tarpeessa olevat asiakkaat löytävät tarvitsemansa tuen ja avun vaivattomasti.

Lisäksi on tärkeää, että myös yhteistyökumppanit tunnistavat aikuissosiaalityön asiantuntemuksen silloin, kun sitä tarvitaan asiakkaan asian hoitamisessa. Parhaiten tähän auttaa, jos aikuissosiaalityöstä on saatavilla tietoa sen vaikuttavuudesta (ks. esim. AIKUMETOD-hankkeessa tuotetut aikuissosiaalityön mallinnukset).

Tulevaisuudessa resurssit suunnataan yhä enemmän sinne, mikä vaikuttaa parhaiten. Vaikuttavuuden osoittamista tukevat toimivat tietojärjestelmät ja vaikuttavuuden arviointiin tarvittavat mittarit, joiden avulla myös vaikuttavuuden kustannukset voidaan arvioida. Aikuissosiaalityössä tähän ollaan jo matkalla, kun kaikki alueet saavat käyttöönsä päivitettyt työikäisten palvelujen asiakassuunnitelmat ja sen myötä AVAIN-mittarin tietosisällöt.

Lähteet

Blomgren S, Karjalainen J, Karjalainen P, Kivipelto M, Saikkonen, P & Saikku P (2016) [Perustoimeentulotuki siirtyy Kelaan – miten asiakas saa sosiaalityön palvelut](#). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Blomgren S, Saikkonen P (2018) [Viimesijaisen turvan palveluissa vielä parannettavaa: toimeentulotuki uudistuksen kuntakyselyn tuloksia](#). Tutkimuksesta tiiviisti 1/2018. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Blomgren S, Saikkonen P (2020) [Viimesijainen turva toimeentulotuki uudistuksen jälkeen: kuntien näkemyksiä yhteistyöstä Kelan kanssa](#). Suomen sosiaalinen tila 1/2020. Tutkimuksesta tiiviisti 28/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Eronen A, Hiilamo H, Ilmarinen K, Jokela M, Karjalainen P, Karvonen S, Kivipelto M, Koponen E, Leemann L, Londén P, Saikku P (2020) [Sosiaalibarometri 2020](#). SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Helsinki.

Eronen A, Hiilamo H, Ilmarinen K, Jokela M, Karjalainen P, Karvonen S, Kivipelto M, Knop J, Londén P (2021) [Sosiaalibarometri 2021](#). Koronakriisi ja palvelujärjestelmän joustavuus. SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry, Helsinki.

HE 358/2014. [Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi toimeentulotuesta annetun lain ja kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta](#).

Heinonen H M, Laatu M (2020) Hallinnollisen päätöksenteon rationaalisuus toimeentulotuki uudistuksen valossa. Korpela T, Heinonen H M, Laatu M, Raittila S, Ylikännö M (toim.) [Ojista allikkoon? Toimeentulotuki uudistuksen ensi metrit](#). Kela, Helsinki, 60–114.

Jokela M, Kivipelto M (2021) [Sosiaalityön ja toimeentulotuen riittämättömyys asiakkaiden näkökulmasta](#). Analyysi. Yhteiskuntapolitiikka 86 (2), 191–200.

---

¹⁰ Käynnissä on myös työllisyyden kuntakokeilu (2021-2024), joissa osa työllisyyspalveluista on siirretty kuntien vastuulle. TE-palvelut siirtyvät kunnille kokonaan vuonna 2025. (TEM.)

- Jokela M, Kivipelto M, Ylikännö M (2019) [Toimeentulotuelta sosiaalityön asiakkaaksi - sosiaalityöhön ohjaaminen Kelan ja kunnan rajapinnassa](#). Työpäperi 26/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.
- Jokela M, Kivipelto M, Ylikännö M (2022) [Social assistance beneficiaries' access to social services in a digitalised and centralised social assistance system](#). Sozialer Fortschritt 71 (2022), 385–404.
- Karjalainen J, Kivipelto M (2018) [Diakoniatyön näkemyksiä toimeentulotuen myöntämisestä](#). Diakonian tutkimus 1 (2018), 25–47.
- Karjalainen P, Metteri A, Strömberg-Jakka, M (2019) [TIEKARTTA 2030. Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön tulevaisuus selvitys](#). Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:41. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Kela (2021) [Vastuullisuusraportti](#).
- Kivipelto M, Karjalainen P, Moisio P, Liukko E, Karjalainen J (2020) [Sosiaalityön uusi asento ja odotukset Kela-siirron jälkeen](#). Julkaisussa Korpela T, Heinonen H M, Laatu M, Raittila S, Ylikännö M (toim.) Ojista allikkoon? Toimeentulotuki uudistuksen ensi metrit. Kela, Helsinki, 456–480.
- Kivipelto M, Tanner N (2022) AVAIN-mittari rakenteellisen sosiaalityön tiedon tuottajana. Julkaisussa Liukko E, Muurinen H, Kokkonen T, Santalahti V (toim.) [Vaikuttava rakenteellinen sosiaalityö](#). Raportti 1/2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki, 111–114.
- Kivipelto M, Tanner N, Knop J, Hiilamo H (2021) [Toimeentulotuki uudistus ei vapauttanut aikaa sosiaalityöhön – asiakkaiden avun saanti vaikeutunut](#). Tutkimuksesta tiiviisti 41/2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.
- Koivisto J, Muurinen H, Parviainen L (2022) [Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus-ohjelman hyötytavoitteiden toteutumisen kansallinen seuranta ja arviointi](#). Työpäperi 7/2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.
- Korpela T, Heinonen H M, Laatu M, Raittila S, Ylikännö M (toim.) (2020) [Ojista allikkoon? Toimeentulotuki uudistuksen ensi metrit](#). Kela, Helsinki.
- Kuntaliitto (2022a) [Sosiaalipalvelut, toimeentulotuki](#).
- Kuntaliitto (2022b) [Työllisyyden hoito sote-uudistuksessa](#).
- L (1412/1997) [Laki toimeentulotuesta](#).
- L (1107/2016) [Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta](#).
- L (612/2021) [Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä](#).
- L (956/2022) [Laki sosiaalisesta luototuksesta annetun lain muuttamisesta](#).
- L (1023/2022) [Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta](#).
- Lemmettylä A, Timonen K (2021) [Tieto liikkuu pian Kelan ja kuntien välillä aiempaa paremmin – uudistus on toivottu ja odotettu](#). Puheenvuoro, Sosiaalivakuutus.fi.
- Liukko E, Nykänen E (2019) [Sosiaalityön tulevaisuus: Sosiaalityö julkisena hallintotehtävänä](#). Raportti 47/2019. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Muuri A (2019) [Sosiaalihuollon tutkimuksen ja kehittämisen rakenteet uudistuvassa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmässä](#). Selvityshenkilöraportti. Raportteja ja muistioita 40/2019. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Passoja J, Vaalgamaa N (2022) [Ruoka-apua yhteistyössä - havaintoja yhteisen tekemisen malleista ruoka-avun kentällä](#). Ruoka-avun kansallisen järjestökoordinaation kehittämisselitys 2021–2023. Selvitys 4.10.2022. Suomen Punainen Risti, Helsinki.
- STM (2020) [Toimeentulotukiasioiden oikeudellinen asiantuntijaryhmä](#). Työryhmän lopuraportti. Raportteja ja muistioita 9/2020. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- STM (2022a) [Sosiaaliturvauudistus](#). Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.

STM (2022b) Sote-uudistus. [Toimeenpanon tilannekuva](#). Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.

STM (2022c) [Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet vuosille 2023–2026](#). Julkaisuja 18/2022. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.

Tevameri T (2021) [Katsaus sote-alan työvoimaan. Toimintaympäristön ajankohtaisten muutosten ja pidemmän aikavälin tarkastelua](#). TEM toimialaraportit 2/2021. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki.

VTV (2020) [Perustoimeentulotuen siirto Kelalle: Toimeenpanon vaikutusten arvioinnin merkitys lainvalmistelussa](#). Tuloksellisuustarkastuskertomus. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 1/2020. Helsinki: Valtiontalouden tarkastusvirasto.

Linkkejä

AIKUMETOD-hanke. [Mallinnukset](#).

Kuntaliitto (2020) [Maakunnallistuva aikuissosiaalityö -kehittämisverkosto](#).

[Osallistavan sosiaaliturvan kuntakokeilu 2018–2019](#)

[PRO SOS -hanke 2016–2019](#).

TEM. [Työllisyyden kuntakokeilut](#).

Talentia ry. [Mitoitus](#).

THL (2020–2023) [Sosiaalihuollon kehittämisohjelma](#).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

ISBN 978-952-408-018-7 (verkko)

ISSN 2323-5179 (verkko)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-018-7>